

# Konkordat između sv. Stolice i Njemačkog Reich-a.

Priopćio Dr. I. A. Ruspini.

Dne 20. jula 1933. sklopljen je konkordat između sv. Stolice i Njemačkog Reich-a.<sup>1</sup> Zaključni zapisnik (Schlussprotokoll) od istoga dana, koji donosi objašnjenja i nadopune, tvori integralni dio samoga konkordata. Sv. Stolicu zastupao je pri sklapanju drž. tajnik kard. Eugenio Pacelli, a Njemački Reich potkancelar Franz von Papen. Na snagu stupio je konkordat dne 10. septembra 1933.<sup>2</sup>

Konkordat sadrži ove odredbe:

Čl. 1. Njemački Reich zajamčuje slobodu ispovijedanja i javnog izvršavanja katoličke vjere. — On priznaje pravo katoličke Crkve, unutar granica općih državnih zakona, da samostalno svoje poslove uređuje i njima upravlja i da u okviru svoje nadležnosti za svoje članove izdaje obavezne zakone i naredenja.

Čl. 2. Konkordati sklopljeni sa Bavarskom (1924),<sup>3</sup> Pruskom (1929)<sup>4</sup> i Badenom (1932)<sup>5</sup> ostaju na snazi i po njima priznata prava i sloboda ostaju unutar područja odnosnih zemalja nepromijenjeno očuvana. Za ostale zemlje važe u cijelosti odredbe utanačene u ovom Konkordatu. Te su odredbe obavezne i u gore pomenutim trim zemljama, u koliko se tiču predmeta, koji nijesu u zemaljskom konkordatu uređeni, ili u koliko se njima ranije uređenje nadopunjuje. — U buduće sklapati će se konkordati sa pojedinim zemljama samo po sporazumu sa vladom Reicha.

Čl. 3. Za gajenje dobrih odnosa između sv. Stolice i Njemačkog Reich-a stolovati će apoštolski Nuncij kao dosada u glavnom gradu Reich-a i poslanik Njemačkog Reich-a pri sv. Stolici.<sup>6</sup>

Čl. 4. Sv. Stolica uživa punu slobodu u svom saobraćaju i dopisivanju sa biskupima, klerom i ostalim članovima katoličke Crkve u Njemačkoj. Isto važi za biskupe i ostale biskupske vlasti glede njihova općenja sa vjernicima u svim poslovima njihove pastirske službe. — Naputci, naredenja, pastirska pisma, službeni biskupijski listovi i svi drugi spisi, koji se tiču duhovne uprave,

<sup>1</sup> AAS, XXV, 413.

<sup>2</sup> AAS, XXV, 414.

<sup>3</sup> AAS, XVIII, 41 sl.

<sup>4</sup> AAS, XXI, 521 sl.

<sup>5</sup> AAS, XXV, 177 sl.

<sup>6</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 3.: Apoštolski je Nuncij pri Njem. Reich-u, saglasno notama izmijenjenima između apoštolske Nuncijature u Berlinu i Ministarstva vanjskih poslova od 11. i 27. marta 1930., dekan diplomatskog zbora.

a izdani su od crkvenih vlasti u okviru njihove nadležnosti (čl. 1. stav 2), mogu se nesmetano objavljivati i na dojakošnji način vjericima do znanja stavljati.

Čl. 5. Pri izvršivanju svećeničkog rada uživaju duhovnici zaštitu države u istoj mjeri kao i državni službenici. Država će protiv povreda njihove ličnosti ili njihova crkvenog značaja kao i protiv smetanja njihova zvaničnog rada postupati prema općim državnim zakonima i po potrebi davati im oblasnu zaštitu.

Čl. 6. Duhovnici i redovnici prosti su od obveza da preuzimaju javne službe i takova poslovanja, koja su prema propisima kanonskog prava nespojive sa duhovničkim ili redovničkim stališem.<sup>7</sup> To važi napose za službu prisežnika,<sup>8</sup> porotnika,<sup>9</sup> člana poreznih odbora i finansijskih sudova.

Čl. 7. Za prihvatanje namještenja ili službe pri državi ili kojoj o njoj zavisnoj javnopravnoj ustanovi potreban je duhovnicima »Nihil obstat« njihovog vlastitog Ordinarija kao i mjesnog Ordinarija. Taj »Nihil obstat« može se u svako doba iz važnih razloga crkvene prirode opozvati.

Čl. 8. Zvanični prihodi duhovnika izuzeti su od ovrhe u istoj mjeri kao i zvanični prihodi državnih službenika.

Čl. 9. Sudske i druge vlasti ne mogu od duhovnika tražiti obavještenja o događajima, koji su im pri izvršivanju dušobrižništva povjereni i stoga podvrgnuti službenoj tajni.

Čl. 10. Uporaba duhovničkog ili redovničkog odijela se strane svjetovnjaka, ili sa strane onih duhovnika ili redovnika, kojima je uporabu nadležna crkvena vlast konačnom svjetovnoj vlasti službeno saopćenom odlukom zabranila, kazni se istim kaznama kao i zloraba vojničkog odijela.

Čl. 11. Sadašnje biskupijsko uređenje i razgraničenje katoličke Crkve ostaje i dalje. Bude li u budućnosti potrebno osnivanje koje nove biskupije ili crkvene pokrajine ili drugo kakovo mijenjanje biskupijskog razgraničenja, izvršuje se to u sporazumu sa nadležnom zemaljskom vladom, u koliko se radi o uređenju unutar granica pojedine zemlje. Radi li se (pako) o osnivanju ili mijenjanju, koje prelazi granice pojedine zemlje, izvršuje se to u sporazumu

<sup>7</sup> Tu se ne spominje vojnička služba, pa kako Crkv. Zakonik (kan. 121.: »Clerici omnes a servitio militari, a muneribus et publicis officiis a statu clericali alienis immunes sunt«) luči vojničku službu od nespojivih službi i poslovanja, ne može se iz nazočnog člana zaključiti na izuzeće duhovnika od vojničke službe. Danas uostalom ovo pitanje nije praktično, jer u Njemačkoj sada ne postoji opća obavezna vojnička služba.

<sup>8</sup> To su nestrukovni suci koji zajedno sa strukovnim sucem odlučuju o krivnji i kazni.

<sup>9</sup> To su nestrukovni suci koji sami odlučuju o krivnji, dok o kazni odlučuje strukovni sudac.

sa vladom Reicha, a ova se ima poskrbiti za pristanak odnosnih zemaljskih vlada. Isto važi za osnivanje ili mijenjanje crkvenih pokrajina, u koliko je pri tomu interesovano više njemačkih zemalja. Ova se pravila ne primjenjuju na promjenu crkvenih granica, koja se izvršuje jedino u interesu mjesne pastve. — U slučaju možebitnih promjena teritorijalne (političke) strukture unutar granica Reicha staviti će se Vlada Reicha radi novog biskupijskog uređenja i razgraničenja u vezu sa sv. Stolicom.

Čl. 12. Izuzevši slučajeve pomenute u čl. 11., mogu se crkvene službe slobodno osnivati i mijenjati, ako se ne traži prinos iz državnih srestava. Sudjelovanje države kod osnivanja i mijenjanja župskih općina izvršuje se prema smijernicama, koje će se uglaviti sporazumno sa biskupima, a vlada Reicha zauzeti će se pri zemaljskim vladama za to, da te smijernice budu što više jedinstvene.

Čl. 13. Katoličke župe, udruženja župska i biskupijska, biskupske stolice, biskupije i kaptoli, redovi i redovnička udruženja, kao i upravljanju crkvenih organa podvrgnuti zavodi, zaklade i imovinske tvorbe katoličke Crkve zadržavaju odnosno stiču pravnu sposobnost za državno područje saglasno općim propisima državnog prava. Ostaju javnopravne ustanove, koji su to do sada bile; drugi mogu to postati saglasno općim građanskim propisima.<sup>10</sup>

Čl. 14. Crkva ima u načelu pravo da slobodno podijeljuje sve crkvene službe i nadarbine bez sudjelovanja države ili građanskih općina, u koliko nije u konkordatima, pomenutim u čl. 2., drugo utanačeno. Što se tiče popunjavanja biskupskih stolica u Rottenburg-u, Mainz-u i Meissen-u primijenjuju se shodno propisi izdani za popunjavanje metropolitanske stolice u Freiburg-u.<sup>11</sup> Isto važi za popunjavanje kanonikata stolnih kaptola<sup>12</sup> u Rottenburg-u i Mainz-u kao i za patronatsko pravo<sup>13</sup> u tim biskupijama. — Pored toga postoji sporazum u ovim točkama: 1) Katolički svećenici, koji u Njemačkoj zapremaju kakovu crkvenu službu ili izvršuju kakav

<sup>10</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 13.: Postoji sporazum o tom, da Crkvi ostaje zajamčeno pravo raspisati poreze.

<sup>11</sup> Ti su propisi sadržani u čl. III. badenskog konkordata od 12. oktobra 1932., a predviđaju izbor po kaptolu između trojice označene od sv. Stolice.

<sup>12</sup> Glasom čl. II. badenskog konkordata, na koji se ovdje upućuje, imenuje dostojanstvenike sv. Stolica — izmjenično — na nadbiskupovu zamolbu po saslušanju kaptola i na zamolbu kaptola po sporazumu sa nadbiskupom, a (ostale) kanonike imenuje nadbiskup — izmjenično — po saslušanju kaptola i dogovorno s kaptolom, Glasom čl. IV. badenskog konkordata, na koji se ovdje također upućuje, stavljeni su obzirom na kanonikate van snage pridržaji kan. 1435 § 1 n. 1 i 2 Crkv. Zakonika.

<sup>13</sup> Čl. IV. badenskog konkordata, na koji se tu upućuje, poznaje samo predlaganje privatnih patrona i podvrgava ga propisima Crkv. Zakonika.

pastirski ili nastavnički rad, moraju: a) da budu njemački državljani, b) da imaju ispit zrelosti, koji ih osposobljuje za studij u kojoj višoj njemačkoj školi, c) da su svršili najmanje trogodišnji filozofsko-bogoslovski studij u kojoj njemačkoj državnoj visokoj školi ili u kojem njemačkom crkvenom akademickom učilištu ili u kojoj papinskoj visokoj školi u Rimu. 2) Prije nego što se izdade bula o imenovanju kojega lica nadbiskupom, biskupom, koadjutorom s pravom nasljedstva ili prelatom »nullius«, priopćuje se kandidatovo ime namjesniku Reich-a dotične zemlje i utvrđuje, da protiv njega nema prigovora opće političke prirode.<sup>14</sup> — Po saglasnosti crkvene i državne vlasti može se oступiti od potrepnosti pomenutih u stavu 2) br. 1) sl. a), b), c).

Čl. 15. Redovi i redovnička udruženja nijesu sa strane države podvrgnuta posebnom ograničenju obzirom: na osnivanje, nastambu, broj i — u koliko nije u stavu 2. ovog člana drugo određeno — svojstva svojih članova, na rad u pastvi, naučavanje, njegovanje bolesnika i karitativno djelovanje. — Redovnički poglavari, koji imaju svoje sjedište u Njemačkom Reich-u, moraju biti njemački državljani. Pokrajinskim i crkvenim poglavarima, koji imaju svoje sjedište izvan područja Njemačkog Reich-a, pripada, ma i bili strani državljani, pravo vizitacije kuća u Njemačkoj. — Sv. Stolica poskrbiti će se, da se za redovničke kuće na području Reicha pokrajinska organizacija udesi tako, te pomenute kuće po mogućnosti ne budu podvrgnute stranim pokrajinskim poglavarima. Dopusštene su u sporazumu s vladom Reicha iznimke, napose u slučajevima gdje zbog malog broja kuća osnivanje njemačke pokrajine nije zgodno, ili gdje postoje naročiti razlozi za održanje pokrajinske organizacije, koja je historički znamenita i praktično kao dobra prokušana.

Čl. 16. Prije stupanja u posjed svojih biskupija polažu biskupi na ruke namjesnika Reich-a dotične zemlje odnosno na ruke predsjednika Reich-a prisegu vjernosti po ovom obrascu: »Pred Bogom i na sv. evanđelja zaklinjem se i obećajem, kako se biskupu dolikuje, vijernost Njemačkom Reich-u i . . . . zemlji. Zaklinjem se i obećajem, da ću poštovati i po svojem kleru poštovati dati ustavnu vladu. Zauzet po svojoj dužnosti za dobro i probitak Njemačkog Reich-a, nastojati ću u izvršivanju povjerene mi duhovne službe da spriječim svaku štetu, koja bi mu mogla zaprijetiti.«

---

<sup>14</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 14 stav 2 br. 2: Postoji sporazum, da se prigovori opće političke prirode, ako takovih ima, moraju saopćiti u što kraćem roku. Ne budu li saopćenje izvršeno u roku od 20 dana, ovlaštena je sv. Stolica na zaključak, da protiv kandidata nema prigovora. Do objave imenovanja valja u strogoj tajnosti držati imena kandidata. — Ovaj stav (razumijeva se: nijedna odredba stava 2 člana 14) ne daje državi pravo »Veta«.

Čl. 17. Svojina i druga imovinska prava javnopravnih ustanova kao i zaklada, zavoda i udruženja katoličke Crkve zajamčuju se saglasno općim državnim zakonima.<sup>15</sup> — Ni iz kojega razloga ne smije se razrušiti zgrada namijenjena bogoslužju do li uz predhodni pristanak nadležne crkvene vlasti.

Čl. 18. Bude li odlučeno, da se pristupi otkupu na zakonu, ugovoru ili drugom posebnom pravnom naslovu osnovanih državnih prinosa u korist katoličke Crkve, ima se prije utvrđenja otkupnih načela pravodobno izvršiti prijateljsko sporazumijevanje između sv. Stolice i Reich-a. — Među posebne pravne naslove spada i pravni običaj. — Otkupnina mora da interesentima daje primjerenu naknadu za otpali državni prinos.

Čl. 19. Katolički bogoslovski fakulteti na državnim univerzitetima održavaju se. Za njihov odnos prema crkvenoj vlasti mjerodavne su odredbe dotičnih konkordata i zaključnih protokola istih kao i propisi crkveni<sup>16</sup> o katoličkim bogoslovskim fakultetima. Vlada Reich-a pobrinuti će se, da se za sve pomenute fakultete osigura jedinstvena svim mjerodavnim propisima saglasna praksa.

Čl. 20. Crkva ima pravo, u koliko nije ino drugim utanačenjima predviđeno, da za obrazovanje klera osniva filozofska i bogoslovska učilišta, i to isključivo od Crkve zavisna, ako se za nje ne traže prinosi od države. — Osnivanje vođenje i uprava crkvenih sjemeništa i zavoda (konvikti) pripada, unutar granica općih zakona, isključivo crkvenoj vlasti.<sup>17</sup>

Čl. 21. Vjerska obuka je redovan nastavni predmet u svim osnovnim, stručnim, srednjim i višim školama i daje se u saglasnosti s načelima katoličke Crkve. — U vjerskoj obuci ima se naročita skrb posvetiti gajenju domoljubne, građanske i socijalne svijesti saglasno načelima kršćanske vjere i kršćanskog ćudoređa, kako to biva i u svakoj drugoj obuci. Građa i izbor udžbenika utvrđuje se u sporazumu sa višom crkvenom vlašću. Višim crkvenim vlastima dati će se prilika, da po dogovoru sa školskom vlašću, ispitaju, da li se učenicima predaje vjeronauka saglasno načelima i zahtjevima Crkve.

<sup>15</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 17.: Državne zgrade i državna zemljišta, određena za svrhe Crkve, ostaju im i dalje, bez uštrba za sklopljene možebitne ugovore.

<sup>16</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 19 rečenicu 2.: Osnovicu tvori u času zaključenja konkordata apoštolska konstitucija »Deus scientiarum Dominus« od 24. maja 1931. i Naputak (kongregacije Studiorum) od 7. jula 1931.

<sup>17</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 20.: Zavodi (konvikti), koji se nalaze pri visokim školama i gimnazijama, a stoje pod upravom Crkve, smatrati će se obzirom na poreze za bitne crkvene ustanove i sastavne dijelove biskupijske organizacije.

Čl. 22. Učitelji vjere postavljaju se po sporazumu između biskupa i zemaljske vlade. Učitelji vjere, koje biskup poradi njihove nauke ili njihovog vladanja proglasi nesposobnima za dalje obučavanje, ne smiju se, dok ta smetnja traje, uposliti kao učitelji vjere.

Čl. 23. Održanje već osnovanih i osnivanje novih katoličkih vjerskih škola ostaje zajamčeno. U svim općinama, gdje roditelji ili njihovi zamjenici to zatraže, podići će se katoličke vjeroispovjedne osnovne škole, ako broj učenika prema prilikama mjesne školske organizacije omogućuje uredan školski rad saglasno državnim propisima.

Čl. 24. U svim katoličkim osnovnim školama postavljaju se jedino učitelji, koji pripadaju katoličkoj Crkvi i pružaju jamstvo da odgovaraju posebnim zahtjevima katoličke vjeroispovjedne škole. — U okviru općeg stručnog obrazovanja učitelja imaju se stvoriti ustanove, koje osiguravaju obrazovanje katoličkih učitelja saglasno posebnim zahtjevima katoličke vjeroispovjedne škole.<sup>18</sup>

Čl. 25. Redovi i redovnička udruženja ovlaštena su, u okviru općih zakona i zakonskih uslova, na osnivanje i vođenje sukromnih škola. Ove sukromne škole daju ista prava kao i državne škole u koliko udovoljavaju propisima nastavne osnove državnih škola. — Za članove redova i redovničkih udruženja, obzirom na pripuštanje poučavanju i na imenovanje učiteljima na osnovnim srednjim i višim školama, važe opći uslovi.

Čl. 26. Uz pridržaj kasnijeg opsežnog uređenja bračnih pitanja, utanačeno je, da se crkveni brak može sklopiti prije građanskog braka, pored slučaja smrtne pogibelji, i u slučaju teške moralne nužde,<sup>19</sup> koju uglavljuje nadležna biskupska vlast. Župnik je u ovakvom slučajevima obvezan, da o sklopljenom braku bez zatazjanja obavijesti državni matični ured.

Čl. 27. Vojsci Njemačkog Reich-a daje se za časnike, činovnike i momčad kao i za obitelji svih ovih izuzeto dušobrižništvo.<sup>20</sup> — Vođenje vojnog dušobrižništva pripada vojnom biskupu. Crkveno njegovo imenovanje biva po sv. Stolici dogovorno sa vladom

<sup>18</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 24.: U koliko privatne ustanove po izvršenom novom uređenju učiteljskih škola budu u stanju da udovolje općim državnim propisima o obrazovanju učitelja i učiteljica, uzeti će kod pripuštanja istih primjeran obzir i na postojeće ustanove redova i redovničkih udruženja.

<sup>19</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 26.: Postoji teška moralna nužda, kada nesavladive ili samo s nerazmjernim troškom uklonive poteškoće ometaju pravodobno pribavljanje isprava potrebnih za sklapanje braka.

<sup>20</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 27. stav I.: »Časnici, vojni činovnici i katolički vojnici kao i njihove obitelji ne pripadaju mjesnim župama i nijesu obvezani na odnosa podavanja.

Reich-a. — Crkveno imenovanje vojnih župnika i drugih vojnih svećenika izvršuje vojni biskup po saslušanju nadležne vlasti Reich-a. Vojni biskup može imenovati samo takove svećenike, koji su od svoga Ordinarija dobili dozvolu za stupanje u vojno svećenstvo i svjedožbu o prikladnosti za takovu službu. — Vojnim svećenicima pripadaju župnička prava obzirom na čete i odnosne obitelji, koje su im povjerene. — Potanje odredbe o organizaciji katoličkog vojnog dušobrižništva izdati će se apostolskim brevom.<sup>21</sup> Položaj vojnih svećenika kao državnih službenika urediti će vlada Reich-a.

Čl. 28. Katoličkoj Crkvi dozvoljen je, u okviru općeg kućnog reda, pristup u bolnice, kaznonice i druge zgrade javnih ustanova radi vršenja dušobrižništva i bogoslužjenja<sup>22</sup> Bude li u takovom zavodu uvedeno redovno dušobrižništvo i za ovo postavljen svećenik u svojstvu državnog službenika, izvršuje se ovo u sporazumu s višom crkvenom vlašću.

Čl. 29. Katolici koji stanuju u Njemačkom Reich-u, a pripadaju kojoj nenjemačkoj etničkoj (narodnoj) manjini, uživati će obzirom na uporabu materinskog jezika u bogoslužju, vjerskoj obuci i crkvenim udruženjima ne manje pogodnosti, nego li su one, što ih pravno i faktično u odnosnoj državi uživaju građani njemačkog porijetla i jezika.<sup>23</sup>

Čl. 30. Nedjeljama i zapovijedanim blagdanima moliti će se u stolnim, župskim, filijalnim i redovničkim crkvama u Njemačkom Reich-u iza glavne službe Božje, saglasno liturgičkim propisima, molitva za blagostanje Reicha i njemačkog naroda.

Čl. 31. One katoličke organizacije i kat. udruženja, koja isključivo služe vjerskim, prosvjetnim ili dobrotvornim svrhama te kao takova zavise od crkvene vlasti, biti će u svojim ustanovama i u svojem radu zaštićivane. — One kat. organizacije i kat. udruženja, koja služe (i) drugim svrhama, a među ovima i socijalnim i stališkim, uživati će, ma i bile uvrštene u državne saveze, zaštitu čl.

<sup>21</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 27. stav 4.: Apoštolski bjeve izdati će se po saslušanju vlade Reich-a.

<sup>22</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 28.: U silnim slučajevima dozvoljen je svećeniku pristup u svako doba.

<sup>23</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 29.: Pošto se je vlada Reich-a pokazala spremna na ovakovu susretljivost naprama nenjemačkim manjinama, to izjavljuje sv. Stolica, za potkrepu načela što ih ona obzirom na pravo uporabe materinskog jezika u dušobrižništvu, vjerskoj obuci i radu katoličkih udruženja vazda zastupa, da će se prigodom sklapanja novih konkordata sa drugim državama poskrbiti za uvrštenje jednake odredbe o zaštiti prava njemačkih manjina.

31. stava 1., u koliko budu pružale jamstvo, da će se njihova djelatnost razvijati izvan svake političke stranke. — Utvrđenje organizacija i udruženja, na koje se odnosi ovaj član, pridržano je sporazumno utanačenju između vlade Reich-a i njemačkog Episkopata. — U koliko postoje omladinske športske i druge organizacije, koje Reich i zemlje podržavaju, biti će pokrbljeno, da članovima istih bude moguće redovno vršenje njihovih vjerskih dužnosti u nedjelje i zapovijedane blagdane i da ne budu obvezani na isto, što bi se kosilo s njihovim vjerskim i ćudorednim uvjerenjem i dužnostima.<sup>24</sup>

Čl. 32. Obzirom na posebne prilike, koje vladaju u Njemačkoj u jednu ruku a u drugu na zajamčeno odredbama nazočnog konkordata zakonodavstvo takovo, koje prava i slobodu katoličke Crkve u Reich-u i njegovim zemljama čuva, zabraniti će sv. Stolica duhovnicima i redovnicima da budu članovi političkih stranaka i da rade u njihovu korist.<sup>25</sup>

Čl. 33. Za pitanja, koja se tiču crkvenih lica i stvari, a nijesu uređena u predhodnim članovima, važi u crkvenom području kanoonsko pravo. — Nastane li u budućnosti kakova nesaglasnost u shvatanju ili primjenjivanju koje odrebe ovoga konkordata, to će sv. Stolica i vlada Reich-a sporazumno pronaći prijateljsko rješenje.

Čl. 34. Nazočni konkordat, čiji je njemački i talijanski tekst jednako vjerodostojan, ima se ratifikovati i ratifikacione isprave imaju se što prije izmijeniti. Konkordat stupa na snagu danom izmjene ratifikacionih isprava.



<sup>24</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 31. stav 4.: Načela istaknuta u čl. 31. stav 4. važe i za uređenje obaveznog rada.

<sup>25</sup> Zaklj. zapisnik na čl. 32.: Razumijeva se, da će vlada Reich-a za nekatoličke vjeroispovijesti istodobno izdati jednake odredbe o stranačko-političkom djelovanju. — Držanje, koje se svećenicima i redovnicima u provedbi čl. 32. u dužnost stavlja, ne znači nikakovo ograničavanje dužnog nasvješćivanja i tumačenja dogmatskih i moralnih istina i načela Crkve.